

STATUSRAPPORT OM KLIMAPLANENS HANDLINGSPROGRAM 2015

Samanfatning

- For klimatiltak har Klima- og naturressursseksjonen kroner 8 030 000 til rådvelde i 2015.
- Midlane har vorte brukt på 30 tiltak frå Handlingsprogram 2015. I tillegg vart 3 prosjekt vurdert som stønadsverdige etter at handlingsprogrammet var vedtatt.
- Gjennom mange tiltak nyttar fylkeskommunen si rolle til å bygge nettverk, skaffe data eller kunnskap og setje i gang eller koordinere strategiske eller standardiseringsprosessar.
- Kring 4 millionar kroner, halvparten av dei nemnde midlane, har gått til tiltak 5.11 Infrastruktur for nullutslepps-bilar. 9 hurtigladdestasjonar som fekk løyving i 2014 er opna i 2015. Det er gitt tilsegn til 7 nye stasjonar i 2015 og desse er venta ferdigstilt i 2016. 8 av 10 regionsentre og 23 av 33 kommunar har no hurtiglading, medan dei færraste nærsentre har normallading (sjå Regional plan for attraktive sentre for retningsline for ladetilbod). Infrastrukturen er eit bidrag til at Hordaland når 5 % ladbare bilar innan utgangen av 2015. Målet for 2020 er 20 %.
- Med 5 millionar kroner investeringsbudsjettet for 2015 kjøper fylkeskommunen òg 22 elektriske bilar til eiga verksemd innan tiltak 5.10 Nullutsleppskøyretøy i Hordaland fylkeskommune. Dei erstattar gamle bilar eller køyregodtgjering.
- Tiltalingsplan omfatar å avslutte 6 tiltak.

Innhald

<u>TEMA 1 Samarbeid</u>	2
<u>TEMA 3 Energi</u>	3
<u>TEMA 4 Bygningar</u>	4
<u>TEMA 5 Areal og transport</u>	4
<u>TEMA 6 Næring og teknologi</u>	10
<u>TEMA 7 Klimatilpassing</u>	10

Nummer	Tiltak	Forventa bruk	Framdrift	Måloppnåing	Tilråding
TEMA 1 Samarbeid					
1.1	Klimaråd Hordaland	5 000	Klimarådet hadde møte 28.11.14 om ferjeanboda og 17.04.15 med fokus på landbruk. Siste møte i Klimarådet vert 6. oktober 2015.	Ferjeanboda vart følgt opp med eit brev frå Klimarådet til Samferdselsministeren om miljøkrav og finansiering og tema landbruk førast vidare med tiltak 5.12 Jordvern.	Føre vidare.
1.2	Klimapartner	50 000 (medlemsavgift)	I 2015 er HiB og ASKO nye deltakarar i nettverket. Klimapartner deltok på Arendalsuka og fleire regionar ønskjer å kopiere konseptet. Fokusområda i nettverket i 2015 er klimarekneskap, grøn transport, klimakommunikasjon, grønne innkjøp og forretningsutvikling og energieffektivisering.	Klimagassutsleppa sank med 0,6 % frå 2013 til 2014 for alle deltakarane samla (eks. prosessutslepp). Reduksjon i energibruk til oppvarming var 11,1% utan temperaturjustering.	Starta våren 2014, førebels som eit treårig prosjekt. Føre vidare.
1.3	Fylkespolitikarar som klimaambassadørar	0	Planlagt i samanheng med politikaropplæring ved oppstart av fireårsperioden 2015 - 2019.	Målet er at fylkespolitikarar skal kjenne verkemidlar for miljøstyring og utsleppskutt i næring og aktivt nytte kunnskapen i sine styreverv.	Gjennomføring truleg 2016
1.4	Miljøstyring av Hordaland fylkeskommune	250 000	Tiltaket er konkretisert i «Miljøhandlingsplanen for 2015». Denne har 8 tiltak; 1 innan energi, 6 innan transport og 1 innan miljøsertifisering. Energiltaket (overgang til flisfyring ved Stend Vidaregåande skule) er gjennomført, Innan transport er det arbeidd med å redusere eller endre reiseadferd mot meir klimavennleg transport hos dei tilsette. Arbeide med miljøsertifisering og systematisk miljø- og energistyring, som gjennom eigeomsseksjonen sitt EOS-	3 skular er nysertifiserte, 27 skular er resertifiserte, medan 11 av dei 14 resterande skulane, Skyss og Bybanen er i gang med sertifisering.	Føre vidare. Miljøstyringa er ein del av styringssystemet til fylkeskommunen.

			system har dei siste åra bidrege til mindre energibruk, mindre klimagassutslepp og fleire millionar kroner spart, fortsett.		
1.5	Miljøsertifisering av kommunane i Hordaland	100 000	Proaktiv innsats for å bidra til at kommunar miljøsertifiserer rådhuset i fyrste omgang og andre einingar i neste omgang.	3 nye sertifiserte kommunale einingar i 2015, mot 7 som var målet.	Føre vidare.
1.6	Frokostmøte	15 000	Det blir halde frukostmøte kvar månad i Bergen rådhus. Mellom 40 og 100 til stades. Tema har vore Frukostmøte om solenergi - med befarig, Lokal energiforsyning ved bærekraftig områdeutvikling, Frokostmøte om resirkulering av urbane ressurser, Liveable City, Miljøvennlige næringsbygg til konkurransedyktige priser, Sosial Bærekraft, Treet med befraing, Å huse det store tankespranget	Fylkeskommunen har ansvar for eitt møte i 2015. Aukar kompetanse om energi og bygningar.	Føre vidare.
1.7	Ungdom og klimaplan for Hordaland	50 000	HFK er deltakar i eit europeisk prosjekt for ungdom om klima. Deltakarane i gruppa kjem frå ungdomsorganisasjonar. Dei skal på samling til Irland 20.-24. oktober. Klimaplan for Hordaland er sentral i arbeidet.		Prosjektet strekk seg til februar 2016. Erfaringane frå prosjektet bør førast vidare i eige tiltak, evt. innarbeidast i andre.
	Tilskot til klimaorganisasjonar	165 000	Norsk Klimastiftelse og Zero har fått tilskott for å vere kunnskapsdrevne pådrivarar for det grønne skiftet.	Dei har lukkast med å setje offentleg agenda gjennom rapportar, nettmagasin, møter og seminar.	
TEMA 3 Energi					
3.1	Målestasjon for solinnstråling	100 000	Målestasjon for solinnstråling på Flesland etablert. Opning med politisk deltaking i august 2015.	Stasjonen gjev eit betre kunnskapsgrunnlag for dei som vurderer solenergi.	Føre vidare for å formidle og følgje opp måleresultata. Ein bør vurdere trongen for fleire stasjonar.

					nar i fylket.
--	--	--	--	--	---------------

TEMA 4 Bygningar

4.1	Miljøstandard for bygg i Hordaland fylkeskommune	50 000	2 temamøte om BREEAM med Egedomsseksjonen. Vi har ikkje fått fram sak om klima- og miljøsertifiseringsordning for fylkeskommunen sine bygg til politisk handsaming. .	Målet om systematisk å fremje energieffektivisering og miljø- og klimafokus i byggstandardar for eiga verksemd er enno ikkje nådd.	Føre vidare.
4.2	Energioppfølging kommunale bygg	30 000	Gjennomført eitt todagars seminar for 28 deltakarar frå kommunane. Det blir tre frokostmøter/lunsjseminar for dei same kommunane; Lindås, Meland, Radøy og Masfjorden i løpet av året. Dessutan to energimerkeseminar for å få merka bygg i kvar kommune. Partnerar: kommunar.	Aukar kompetanse og styrkar miljøstyringa i dei 4 kommunane.	Planlagt avslutta i 2016. Vurdere vidareføring med andre kommunar.
4.3	Klimakompetanse på bygg i Høgskolen i Bergen	0	HiB har delteke på møte i tiltak 4.2.	Tiltaket blir i 2015 støtte gjennom Handlingsprogrammet for Næringsutvikling i Hordaland og rapporterer måloppnåing der.	
4.4	Klimavenleg Byggfag i VGS	30 000	Eitt kurs for lærarane i FAU-byggfag hausten 2015.	Styrka kompetansemiljø.	Føre vidare.
4.5	Tresatsinga i Hordaland	50 000	Arna VGS har fått midlar til å frikjøpe ein lærar for å jobbe med bruk av tre som eit bærekraftig, fornybart byggmateriale.	Bidrag til utvikling av klimavenleg materialbruk.	Avslutte.

TEMA 5 Areal og transport

5.1	Sykkel-VM kvar dag	300 000	5 koordinasjonsmøte mellom kommunar, etatar, organisasjonar og fylkeskommunens ulike avdelingar. Det er arbeid for å få konkrete resultat i form av tellepunkt for sykkistar i Fjell og på Askøy.	Vi bidreg til auka sykkelbruk i samanheng med sykkel-VM 2017 gjennom kompetanseuke og meir fokus på sykkel: - nettverk for vertskapskommunane - avtale om etablering av to tellepunkt for sykklar i Fjell og Askøy kommunar - samarbeid med Opplæringsavdelinga og Kultur- og idrettsavdelinga om ei konkurranse om utvikling av sykkelkampanjar på fire vidaregåande skular - utvikling av vidare kampanjetiltak retta mot vidaregåande skular	Føre vidare.
5.2	Prøvekjøre	100 000	Informasjonstiltak om el-sykkel, avtalar med verksemdar om prøvekjøring for dei tilsette. Ansvar: Naturvernforbundet Hordaland	Avtale med 3 bedrifter (mål: 5). Prøvekjøring av 211 personar gjennom bedrifter. 95 prøvekjøringar i forbinding med arrangement.	Føre vidare. Planlagt slutt 2017, vurdere avslutning 2016.
5.3	Sikker og sentral sykkelparkering ved kollektivterminalar	0	Samarbeidsgruppe mellom Eige- domsseksjonen, Skyss, Samferdsel og Klimaseksjonen i Bergen kommune med Klima- og Naturressursseksjonen som sekretær har hatt 3 møte i 2015. Det er halde eit opent seminar om "Markedsundersøkelse om sykkel i fire byområder" med følgjande innlegg: - Sykkellundersøkelse 2014 - Innfartsparkering i Bergensområdet - Innfartsparkering i Hordaland	Intensjonen er at det skal bli lettare å sykle til eller frå ei kollektivreise for dermed å redusere kjøring med privatbil. Gjennom tilskotsordninga til tiltak for auka sykkelbruk vart Hordaland fylkeskommune for 2015 tildelt 11,2 mill. kr, og det er sett i gong arbeid med sikker sykkelparkering ved Åsane kollektivterminal, Lagunen kollektivterminal, Birkelandskiftet kollektivterminal og Nesttun kollektivterminal. Hordaland kan etter søknad få liknande midlar for 2016 også. Sykkelbyar med forpliktande avtalar om auka sykkelsetning vert prioriterte.	Tiltaket vert avslutta i Klimaplanen og arbeidet vert vidareført gjennom oppfølging av Regional transportplan (RTP), strategi for innfartsparkering og gjennom tilskotsordninga til tiltak for auka sykkelbruk. For 2016 er det søkt om eit samla tilskot på 56,85 mill. kr. til tiltak i Bergen, Stord og Bømlo. I søknaden ber Hordaland fylkeskommune Statens vegvesen om å vurdere ei utviding av denne tilskotsordninga, til dømes til ein fire-årsperiode, slik den ordinære belønningsordninga er lagt opp.

5.4	Mobilitetsplan for Hordaland fylkeskommune	100 000	Reisevaneundersøking er gjennomført i september. Samkøyringskampanje er gjennomført for Skysst og sentraladministrasjonen i mobilitetsveka. 2 elsyklar er tekne i bruk, elektriske tenestebiler kjem i november 2015. Nye sykkelstativ og nytt garderobeanlegg er forseinka.	Verksemda har saman med dei tilsette iverksett nokre tiltak for å bruke mindre miljøbelastande transportmiddel til og frå jobb, som for eksempel å sykle, gå, reise kollektivt eller samkøyre.	Føre vidare.
5.5	Attraktive kollektivterminalar	0	Dette arbeidet kom ikkje i gang. Samferdselsavd. jobbar kontinuerleg med oppgradrng av kollektivterminalane.		Ikkje vidareføring i Klimaplanen.
5.6	Klimavenleg drivstoff i kollektivtransport og drosjar	0	Oppstart av nye anbod i dei aktuelle områda i Bergen vil skje i 2020. Sjå Handlingsprogram for kollektivstrategien 2016-2019 for meir om dette. Informasjon til drosjenæringa generelt har munna ut i dialog med to drosjesentralar. Saman med dei startar vi opp eit forprosjekt med omsyn til plassering og kostnadar.	I tråd med Klimaplanen er målet å senke utsleppa frå transport med 22% innan 2020 eller 3,9% i året. I 2015 reknar ein ikkje med utsleppskutt.	Føre vidare.

5.7	Miljøvenleg framdriftsteknologi av ferjer og snøggbåtar	<p>0 Drifta av fylkesvegferjene skal ut på nye anbod i 2018-2020. I januar 2015 vedtok FUV strategiske vegval for nye ferjeanbod, der ein landa på ein «miljømodell». Dette inneber mellom anna tilrettelegging for låg- og nullutsleppsmateriell. Løysingar for finansiering av dette er ikkje på plass.</p> <p>Dei fleste snøggbåtsambanda i fylket har nettopp fått nye 10-års kontraktar frå 2014. Fylkesutvalet har tidligare vedteke at båtsambandet Kleppestø-Strandkaien skal driftast med miljøfartøy. Det er planlagt gjennomført ein anbodskonkurranse som skal leggje forholda til rette for at det skal vere mogleg med elektrisk drift på sambandet. I påvente av større utbygging av Kleppestø sentrum vert ruta i ein mellombels periode drifta med konvensjonelt fartøy.</p> <p>I samarbeid med Skyss deltek vi i felles fylkeskommunal utgreiing for miljøvenleg framdriftsteknologi i passasjerbåtar, finansiert av Enova. Anbodsrunder hausten 2015, leveranse i 2016.</p>	<p>I tråd med Klimaplanen er målet å senke utsleppa frå transport med 22% innan 2020 eller 3,9% i året. I 2015 reknar ein ikkje med utsleppskutt.</p>	Føre vidare.
5.8	Differensierte bompenigar	<p>0 Rushtidsavgift vedteke i Bergen bystyre og i Fylkestinget, skal handsamast nasjonalt i haust. Berekna effekt er 0 - 5 % reduksjon i passeringar/døger. Styrka kollektivtilbod gjennom midlar frå bymiljøavtalen er vedteke. Rabattløysing for samkøyrarar vert utgreidd og vurdert.</p>	Forventa innført frå 01.01.16.	Føre vidare.

5.9	Landstraum, miljøplan og differensierte hamneavgifter i Bergen hamn	500 000	Utviding av landstraumtilbodet (Hurtigruten), førebuing av miljøplan og differensierte hamneavgifter.	Låg bruk av landstraum fordi få båtar har vorte førebudd for landstraum.	Føre vidare.
5.10	Nullutsleppskøyretøy i Hordaland fylkeskommune	0	Rammeavtale på plass for lette køyretøy. Levering av bilar hausten 2015.	Innføring av 4 tenestebilar på fylkeshuset, utskifting av truleg 18 bilar på skulane. Med desse til saman 22 elbilane reknar ein med ei innsparing på 44,2 tonn CO ₂ per år. Det svarar til 2,3 % av utsleppa i eiga verksemd. Det er ønske om å bytte ut 11 bilar til ved skulane, men finansieringa strekk ikkje til.	Tiltaket er overført til intern miljøstyring, sjå tiltak 1.4.
5.11	Infrastruktur for nullutsleppsbilar	4 150 000	Hurtigladeprosjekta frå 2014 vart ferdigstilt våren 2015. Planane om eit tak over Grønt energipunkt Danmarks plass vart skrinlagt på grunn av for høge kostnader. Midlane vart i staden brukt på ei utlysing for nye hurtigladeastasjonar langs korridorar og i region- og kommunesentre.	Vi legg til rette for elektrifisering av transportsektoren: 9 hurtigladeastasjonar som fekk løyving i 2014 er opna i 2015. Tilsegn til 7 nye stasjonar i 2015, desse er venta ferdigstilt i 2016. 8 av 10 regionsentre og 23 av 33 kommunar har no hurtiglading, medan de færreste nærsentre har normalading (sjå Regional plan for attraktive sentre for retningsline for ladetilbod). Infrastrukturen er eit bidrag til at Hordaland når 5 % ladbare bilar innan utgangen av 2015. Målet for 2020 er 20 %.	Føre vidare.
5.12	Jordvern ved utbyggingar (inklusive fylkeskommunale vegprosjekt)	200 000	Fylkeskommunen medfinansierer to prosjekt i dette tiltaket; Norsk Landbruksrådgjeving har eit utviklingsarbeid saman med fleire fylke for å lage rettleiing om korleis handsama massene m.a. for å få betre jordforhold for landbruket. Nordhordland Utviklingsselskap har teke på seg det andre prosjektet som skal lage ei rettleiing for	Det er kome på plass to prosjektpartnerskap og arbeidet starta sumaren 2015. Resultatmålet om oppstart av hovedprosjekt i 2015/16 er dermed nådd.	Prosjektet held fram 2016.

			kommunal sakshandsaming		
5.13	Pådrivar for kortare reisetid med tog Bergen - Oslo	0	I 2015 er det gjennomført aktivitet i hht. den vedtekne handlingsplanen for Forum Nye Bergensbanen. Dette inkluderer fleire separate møte med viktige politikarar, mellom anna eit svært godt besøkt frukostmøte i Stortinget om Ringeriksbanen. Vi har vore aktive i media, og fekk mellom anna sleppe til med hovudkronikk i BT no i august. Vi har også fått gjennomført to viktige analysar av BI, der produktivitetsgevinstar ved å bygge Ringeriksbanen og ny bane Arna-Voss vart berekna. Begge analysane er overleverte samferdselsdepartementet, og inngår i saksunderlaget som desse to prosjekta vert behandla etter i regjeringa.	Regjeringa fatta i august vedtak om oppstart av Ringeriksbanen etter plan og bygningslova. Dette har vore hovudmålet for arbeidet i FNB dette året, og vi har såleis nådd det viktigaste målet med årets arbeid.	Det neste store prosjektet som er relevant for Bergensbanen er ny veg og jernbane Arna-Voss. Det skal fattast konseptvedtak i regjeringa i haust, dernest har FNB som mål at prosjektet skal inn i neste rullering av NTP. På denne bakgrunn rår vi til at tiltaket held fram.
	Gang- og sykkelstrategi for Austrheim kommune	150 000	Arbeid med tiltaket er sett i gong. Det vert arbeidd med strategien i planavdelinga, og prosjektering av strandpromenade/sykkel og gangveg frå Åråsfeltet til kommunesentrum vert sett ut til ekstern aktør i løpet av oktober.	Å leggje betre til rette for at fleire går og sykklar når dei skal frå A til B, slik at kommunesentrum vert mindre bilbasert. Å gjere det meir attraktivt å gå og sykle for rekreasjon og mosjon i kommunesentrum.	Erfaringane frå prosjektet bør vidareførast i andre tiltak.

	Mobilpunkt	850 000	I samarbeid med Bergen kommune er det laga ei konseptskisse for mobilpunkt som samlar ulike mobilitetsformer på ein stad - til dømes bildeling, samkøyring og sykkelparkering i nærleiken av kollektivknutepunkt. Vi førebur no eit pilotprosjekt for utprøving av konseptet på Danmarks plass (i samanheng med Grønt energipunkt) og i Møllendal.	Målet er å vise fram og gje publikum eit mangfaldig tilbod på alternativ mobilitet til privatbilen.	
--	------------	---------	--	---	--

TEMA 6 Næring og teknologi

6.1	Klimagassrekneskap på gardsnivå	100 000	Norsk Landbruksrådgjeving held fram arbeidet med å lage eit program for vestnorske mjølkebruk.	40 gårdar i Hordaland er med i utprøvingfasen.	Prosjektet vert fullført 2015.
6.2	Gjødsellager	150 000	Fylkesmannen, landbruksavdelinga, har lyst ut oppdraget og valt NIBIO (NILF samanslått med Bioforsk). Kartleggingsrapporten skal sjå på lagerkapasitet for husdyrgjødsel i Hordaland, utnytting og lønsemd. Denne rapporten skal følgjast opp med vurderingar om grunnlag for produksjon av biogass.	Første rapport blir ferdig i desember 2015.	Prosjektet vert fullført i 2016.

TEMA 7 Klimatilpassing

7.1	Klimaservice i Hordaland – HORDAK-LIM	467 000	Uni Klima har sidan i vår arbeid med nedskalering av klimadata (nedbør, vind og temperatur) til bruk for klimatilpassing i pilotkommunane Osterøy, Bergen, Kvam og Kvinnherad. Dei gjer også korreksjoner av klimamodellar med tre forskarar og ein PhD-student. Kartlegging av episodar i	Målet er å få til best mogleg overføring av klimakunnskap Nedskalerte klimadata basert på forskning og kunnskap om lokale tilhøve og effektiv nettverklæring i temagrupper	Start 2015; slutt 2017: Føre vidare innbefatta tiltaket Klimatilpassing i landbruket (7.2).
-----	---------------------------------------	---------	--	---	---

			kommunane med hjelp frå Rokkansenteret. Workshop med etablering av temagrupper 4.-5. nov. i Norheimsund. KS skal arbeida inn mot rådmannsgruppa.		
7.2	Klimatilpassing i landbruket	50 000	Bioforsk ferdigstiller rapport om klimatilpassing i vestlandslandbruket. Presentasjon på landbruksfagleg seminar i februar 2016	Utgreiinga skal vera utgangspunkt for arbeid med med landbruksfaglege tiltak som del av klimatilpassing i tiltak 7.1 (Hordaklim).	Føre vidare i tiltak 7.1 Hordaklim.